

Zakaj življenje, ki neprestano valovi in se prenavlja, je neizprosno, v svojih terjatvah krivično.

„Romantika leži na smrtni postelji, umreti pa se ji še noče; zato so se ujezili nestrpni njeni dediči ter so sklenili, da jo uduše v gnoju. Brez misli, brez sodbe in brez izbire — kar je rodila malomeščanska romantika lepega ali nelepega, večnega ali trenutnega, osmešeno bodi, opljuvano, v gnoj poteptano! . . . Umri, lakaj, da napraviš prostor smrdečemu sužnju!“ . . .

Tako je življenje brezobzirno. Ljudstvo, prezirana masa, se zbuja. Ta masa ne pozna in ne prizna lepote pretekla, razpadle dobe. Sama bo ustvarila kulturo in tej mladi ljudski kulturi bo odslej služila slovenska umetnost. Zakaj tu je novo, resnično življenje, in kaj naj bo umetnost brez življenja, brez stika z domačo grudo, ki se naj to pomlad pognoji znova, da požene nove lepe sadove, dá nova bogastva? Napredek zahteva bogastva, iz bogastva gre življenje.

S prezirljivim nasmehom na licih so gledali slovenski ljudje prizadevanje slovenske globine, povzpeli se do površja. Glej, počila je tanka plast na površju in se razsula. Oči pa so bile začudene. Vedno se je zdelo, da raste tam spodaj plevel, in sedaj poganja pšenica. Mlado je življenje tam spodaj, vse brsti kakor v maju, počasi, toda z gotovostjo se razvija življenje v krepko mladost. Oživela je dolgo pogrešana in pričakovana zarja. — Večen je napredek, večno je življenje, kar je trhlo, odpade samo. Življenje pa je večna mladost in zato: „Starost, kako si še daleč!“

A. P-h.

Artur Sever: Žena. Roman. — V Ljubljani, 1910. Založilo „Jutro“. —

Pred nekaterimi leti je neki dunajski žid lovil študente, da bi mu prevajali v slovenščino tisti nesramni šund, zoper katerega so prav takrat začeli pošteni časopisi brezobziren boj. Veliko se je trudil, preden je dobil siromaka, ki se je polakomil umazanih židovskih krajcarjev. Naših študentov je bilo sram takega dela, kajti kakor so bili lačni in žejni, so v tistih časih še vedeli, da je tiskan papir vsaj v daljni zvezi z narodovo kulturo ter da bi oskrnil to kulturo, kdor bi vedoma in zaradi gole kupčije ponujal ljudem onesnažen papir, roman imenovan. Nazadnje je vendarle stopila grofica beračica z blatnimi čizmi v hišo slovenske književnosti in dobili smo, česar prej nismo imeli: čist, pristen, razgaljen šund. To je že naravnost simbolična smola, da celo v nečednih stvareh zehaje lazimo za drugimi narodi in da smo sprejeli grofico beračico šele tedaj pod streho, ko so jo drugod obrcali. Nerodno je le bilo, da nas je bil obdaril s takim blagom nemški žid, da nismo imeli svojega domačega, samoniklega šunda. Letos smo ga dobili; zdaj ne pogrešamo ničesar več. „Žena“ je zadelala vrzel v naši literaturi, kakor zamaši pest blata luknjo v zidu. Kaj več, mislim, da o tej stvari ni treba govoriti.

Ivan Cankar.

Slovenska čitanka za prvi razred dekliškega liceja. Sestavila in izdala dr. Jakob Sket, c. kr. vladni svetnik, in Josip Wester, c. kr. profesor. Tiskala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu 1910. V. 8°. 258 strani. Cena vez. K 2-60.

Z veseljem sem pozdravil to knjigo kot najboljšo slovensko čitanko. Sestavitelja sta iztrebila iz knjige, kolikor je bilo pač mogoče, oni moralizujoči ton, ki je splošno vladal po naših šolskih čitankah, da nam veje iz nje osvežujoč, moderen duh. Knjiga ima dva dela. Prvi del je namenjen srednjim šolam sploh kot četrta izdaja Sketove slovenske čitanke za prvi razred, drugi del je sestavljen posebno za prvi razred liceja, kjer poučuje učitelj slovenščine po eno uro na teden zgodovino. Če primerjam prvi del nove knjige s treljo izdajo Sketove knjige,

moram priznati, da sta sestavitelja temeljito predelala tretjo izdajo ter izpustila različne suhoparne in nepoetične Grose, Pine, Virke i. dr. ter jih nadomestila s pravimi pesniki in pisatelji. Izpustila sta tudi marsikaj, kar je pretežko za to stopnjo. Dobili so v čitanki svoje mesto tudi najmlajši slovenski pisatelji in pesniki. Ivan Cankar je zastopan z ljubko črtico „Mater je zatajil“, Gangl ima dve pesmi, zastopani so: Golar („Princezinja in zmaj“), Vida Jerajeva („Tiho, tišje je po smrečju“), Dragotin Kette ima štiri pravljice, oziroma basni, Ivan Lah („Tepežniki“), Rudolf Maister-Vojanov („Za sinom“), Anton Medved („Zakaj ni vode na Krasu“), Merhar-Sardenko („Sveta popotnica“), Murn-Aleksandrov („Vlahi“), Rado Murnik (Mali kavalir po črtici „Zmaj“, „Groga Kozol“ odlomek), Oton Zupančič (7 pesmic). Zastopani so tudi med drugimi Aškerc (izbira se mi ne zdi posebno srečna), Gregorčič, Maselj-Podlimbarski, potem v prevodih Tolstoj i. t. d. Stritarja je pa gotovo preveč. Dasi ima knjiga manj točk, je vendar po obsegu večja nego tretja izdaja, to sta pa dosegla sestavljalca s tem, da sta sprejela daljše sestavke, kar moramo le odobravati. Snov je tudi tako razdeljena, da imata učitelja moške in ženske mladine lahko izbiro; zakaj marsikaj ne ugaja deklicam, dečki pa so kar navdušeni za dotično snov. Omenjam samo, da sestavki, ki se nanašajo na vojaško življenje, ne ugajajo deklicam. Drugi del knjige je namenjen le licejem; sestavil je snov prof. Wester. Izbira je dobra, pisano je vse v jako lepem jeziku. Za svojo osebo bi si želel več snovi iz slovenske zgodovine. Naposled še par splošnih opazk o naših čitankah. Večina slovenskih čitank za srednje šole je zelo zastarelih in delajo križe in težave učiteljem in učencem. Vzrok tiči po mojem mnenju v tem, da Družba sv. Mohorja tiska preveč izvodov, ki jih potem ne more tako hitro razpečati. Omenjam samo, kako zastarela je že knjiga za četrti razred, ki je tiskana leta 1893! In vendar, koliko je napredovala naša literatura od takrat! Zakaj se tiska čitanka za peti in šesti razred skupaj? Ali ne bi bilo umestno, da se za vsak razred natisne posebej, kakor je to v navadi drugod?

Dr. R. Molè.

Dr. Jos. Pipenbacher: Latinska slovnica. V Ljubljani 1910. Založil Schwentner. V. 8°. 238 str. Cena v platno vez. knjigi K 3·20. — **Latinska vadnica. I. del.** Izdalo „Društvo slov. prof. v Ljubljani“ 1910. V. 8°. 94 str. Cena mehko vez. K 1·60, v platno vez. K 2—.

Spisovanje slovenskih učnih knjig za naše srednje šole je prišlo v zadnjem času posebno po prizadevanju Društva slov. prof. v razveseljiv tek. Poleg knjig, ki šele odpirajo slovenščini vstop v višje razrede, se pojavljajo tudi take, ki skušajo razne netočnosti in pomanjkljivosti dosedanjih knjig popraviti, obenem pa se prilagoditi novemu učnemu načrtu. Sem spadata imenovani Pipenbacherjevi latinski knjigi, ki ju bo nedvomno vsak strokovnjak vesel, saj pomenita lep korak naprej. Slovnica nas prijetno preseneča z bogato vsebino, tako da učenca tudi pri zasebnem štivju, na katero se polaga vedno večja važnost, ne bo pustila na cedilu. Pravila so podana točno in umljivo, pojasnjena z mnogimi, dobro izbranimi zgledi. Ker se je tudi pri razvrstitvi tiska postopalo ekonomično, zato podaje Pip. slovnica vzlic svoji lapidarnosti pri istem obsegu in isti ceni neprimerno več gradiva nego Tomiškova. Posebno pri skladnji, kjer je mogel svobodneje postopati, se vidi premišljena sistematičnost. Istotako smemo radostno pozdraviti njegovo vadnico, saj je rešiteljica od težavnih in mnogo preobširnih Wiesthalerjevih vadb. Dosledno zasleduje edini namen prvega razreda: sigurno priučenje pravilnega oblikoslovja. Stavki so kratki in lahki. Dobro došli bodo pri ponavljanju „Mešani zgledi“. Srečna